

HET KLEINE DRAMA VAN HET NIET KUNNEN KLEUTEREN

Volgens kleuterleerkrachten van de oude stempel is het onderwijs voor jonge kinderen te schools geworden. Maar de taalontwikkeling van kinderen baart zorgen. Is het dan niet logisch dat taalstimuleringsprogramma's en taaltoetsen zo vroeg mogelijk worden ingezet? Nee, zegt hoogleraar Sieneke Goorhuis-Brouwer van de Rijksuniversiteit Groningen. "Zo'n Cito-toets heeft desastreuze gevolgen voor een kleuter."

Het stimuleren van de taalontwikkeling van jonge kinderen geniet veel aandacht. De voorschoolse educatie schoolt peuters bij om een slechte start op de basisschool te voorkomen. Op die basisschool gaat het er in de kleutergroepen vervolgens te schools aan toe, verklaarden leerkrachten die de oude opleiding tot kleuterjuf deden onlangs in een enquête van de onderwijsvakbond AOB. Aandacht voor letters, de inzet van handelingsplannen: het zou kleuters afhouden van waar het echt om gaat, spelend leren. Dat zegt ook hoogleraar spraak- en taalstoornissen Sieneke Goorhuis-Brouwer van de Rijksuniversiteit Groningen.

Waarom is er zoveel aandacht voor de taalontwikkeling van kinderen?

"Begin jaren negentig heeft de overheid terecht bedacht dat ze moest gaan inzetten op de taalontwikkeling van allochtone kinderen. Die hebben inderdaad een achterstand, een zogenoemde blootstellingsachterstand. Ze hebben nog onvoldoende Nederlands gehoord om het ook te kunnen spreken. Daar kwam later bovenop dat veel, ook autochtone, kinderen uit groep 8 op een onvoldoende niveau lezen en schrijven. Daarmee is de verwarring ontstaan. De Nederlandse taalontwikkeling van peuters en kleuters is gelijkgesteld met het schoolvak taal: lezen en schrijven. Dat kinderen nog onvoldoende Nederlands spreken in groep 1 zegt nog niets over hun latere ontwikkeling en is er ook niet de oorzaak van dat kinderen aan het einde van de basisschool de kerndoelen niet halen. Door daar wel vanuit te gaan legt men een te grote druk op peuters en kleuters."

Hoe gebeurt dat dan?

"In het kleuteronderwijs zijn methoden ingevoerd die horen bij kinderen van groep drie en die niet aansluiten bij de manier waarop kleuters leren. Kleuters leren spelenderwijs. Dat heeft alles te maken met neurologische processen en denkstappen die een kind moet maken. De eerste denkstap neemt hij rond de eerste verjaardag, wanneer hij gaat begrijpen dat er van alles om hem heen is, dat er een omgeving is. Als hij dat doorheeft, gaat hij leren dat alles een naam heeft. Dan start de taalontwikkeling. Rond de zesde verjaardag wordt weer een belangrijke denkstap gemaakt en kan hij gaan leren lezen en schrijven."

De voorschoolse educatie zet jonge kinderen ook onder druk?

"Peuteronderwijs hoort er helemaal niet te zijn. Een peuter bied je een rijke omgeving aan, waarin hij zich spontaan op alle fronten kan ontwikkelen. Maar door de invoering van de Vroeg- en Voorschoolse Educatie (VVE) wordt het ook op de peuterspeelzaal allemaal erg programmatisch aangepakt. Peuters krijgen een leeraanbod waar ze fysiek en neurologisch nog niet aan toe zijn. Neem het boek Mijn eerste Van Dale, een voorleeswoordenboek voor kinderen vanaf twee jaar. Het wordt gezien als een belangrijk instrument om een taalachterstand te voorkomen en het moet kinderen bewust maken van woorden die met a, b, c beginnen, terwijl dat een volstrekt ongeschikte manier is voor peuters."

Wat is wel een goede manier?

“Met peuters loop je door de tuin om spelenderwijs te benoemen wat ze zien en met hen in gesprek te gaan. Dat is taalontwikkeling. Maar wij willen iets afdwingen wat je bij jonge kinderen niet kunt afdwingen. De ontwikkeling van een kind wordt door de wetten van het lichaam bepaald. Het lichaam bepaalt wanneer een kind kan lopen en niet wij. Met letterbesef is het niet anders. Pas vanaf zes, zeven jaar beseft een kind dat letters symbolen zijn waarmee je woorden kunt maken. VVE zou meer moeten gaan over klauteren, klimmen, krassen zingen en spontaan bedacht spel. Nu lijkt VVE dat vrije spel in de weg te staan.”

Maar kan het echt kwaad de taalontwikkeling een handje te helpen?

“Als je te vroeg met letters aan de slag gaat, kunnen kinderen ze op een verkeerde manier leren. Peuters, maar ook kleuters, zien letters als vormen die bij bijvoorbeeld mama of papa horen. Ik zag een peuterjuf ooit de letter P omhoog houden. Ze vertelde dat het P van Piet was. ‘Nee’, zei een kind. ‘De P is van papa.’ En terecht. Jonge kinderen kunnen daar geen afstand van nemen en dat kan het leren lezen later bemoeilijken.”

Wat vindt u dan van Cito-toetsen die het niveau van jonge kinderen peilen?

“Jonge kinderen ontwikkelen zich met horten en stoten. Vandaag weten ze iets dat ze morgen misschien vergeten zijn. Dat maakt zo’n toets oneerlijk, maar soms ook desastreus. Op onze polikliniek van het Universitair Medisch Centrum Groningen komen kinderen die letterlijk ziek zijn geworden van het onderwijs. Zoals een meisje dat in groep 1 al letters herkende en daarom groep 2 mocht overslaan. In groep 4 liep ze vast. Ze hoorde de juf niet meer, vertelde ze. Met haar gehoor was niets mis, maar doordat haar een tweede jaar kleuteren was afgepakt, had ze de taal niet begripmatig kunnen verwerken. Bovendien zat ze nu in een groep met kinderen met een andere belangstelling dan zij. Een klein drama: horende doof voor een te moeilijke omgeving.”

Wat moet er gebeuren?

“VVE-geld moet worden gebruikt voor het creëren van een rijke omgeving waarin kinderen zich spontaan en spelenderwijs kunnen ontwikkelen. En ouders moeten hun afschuw gaan uitspreken over de toetsen die hun kinderen in groep 1 en 2 moeten maken. Nu krijgen hun kinderen een stempel als ze niet aan de gestelde norm voldoen. Er komt een handlingsplan en kinderen worden apart genomen om extra oefeningen te maken. Kinderen voelen dat ze niet voldoen en raken onzeker. Die kinderen zie ik in de poli. Kinderen met wie eigenlijk niets aan de hand is.”

© 2010 Mandy Pijl